

ΤΑ ΝΕΑ

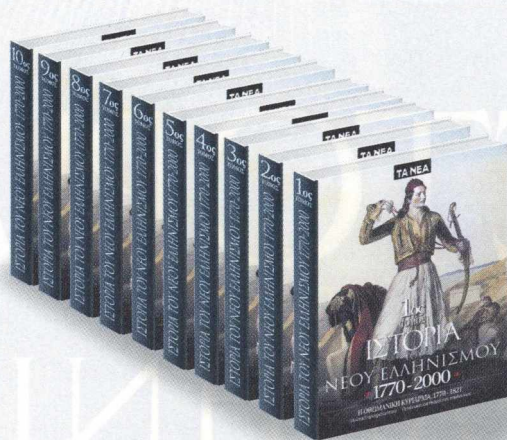
10^{ος}
ΤΟΜΟΣ
10ο Τεύχος

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000

Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑΣ 1974 - 2000
Δημοκρατικές κατακτήσεις Οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική σταθερότητα

Ελληνικά
γράμματα

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770 – 2000



Κάθε μέρα σε τεύχη, 10 τόμοι,
εντελώς δωρεάν μαζί με **TA NEA**

Η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών θεωρείται δημοκρατικό έλλειμμα και γίνεται λόγος για την κατοχύρωση της συμμετοχής τους διά των θετικών διακρίσεων. Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας δεν παύει να υπενθυμίζει από τις σελίδες του *Αγώνα της Γυναίκας* το δημοκρατικό αυτό έλλειμμα και να ζητά από τα πολιτικά κόμματα την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών.

Η λήψη σχετικών αποφάσεων, όπως οι ποσοστώσεις, συναντά ωστόσο την αντίδραση γυναικών και ανδρών πολιτικών και παραπέμπεται διαρκώς. Το 1988 είναι η αποφασιστική χρονιά. Με πρωτοβουλία του Συνδέσμου, συγκροτείται στην Αθήνα Συντονιστική Επιτροπή Γυναικείων Οργανώσεων και Τμημάτων Γυναικών των Κομμάτων. Η επιτροπή ανακινεί το ζήτημα, το προβάλλει και διεκδικεί την υποχρεωτική ποσόστωση του 35% για τις γυναίκες στη δημόσια διοίκηση, στα κόμματα, στα συνδικάτα, στους οργανισμούς και στο εθνικό κοινοβούλιο. Την ίδια χρονιά, το Συμβούλιο Επικρατείας κάνει μια ριζική στροφή στη νομολογία του. Με τις αποφάσεις 1933 και 1917-1929/88 ορίζει ότι η λήψη θετικών μέτρων υπέρ των γυναικών δεν αντιβαίνει το Σύνταγμα, στο βαθμό που το ζητούμενο είναι η αποκατάσταση της πραγματικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η 8η του Μάρτη του 1989 στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών έχει θέμα τις ποσοστώσεις. Η συντονιστική επιτροπή καλεί τις γυναίκες σε συγκέντρωση και πορεία προς τη βουλή για την καθιέρωση του ποσοστού 35% στη συμμετοχή των γυναικών στις εκλογικές λίστες.

Με αφορμή τις βουλευτικές εκλογές του 1989 και τη συζήτηση στη βουλή του εκλογικού νομοσχεδίου, η συντονιστική επιτροπή υπέρ της ποσόστωσης καταθέτει στη βουλή σχετική τροπολογία. Κανένα από τα δύο φύλα, προτείνεται, δεν επιτρέπεται να αντιπροσωπεύεται με ποσοστό μεγαλύτερο του 65%. Η τροπολογία απορρίπτεται. Κύριο επιχείρημα είναι ότι οι συνθήκες δεν είναι ώριμες για τη θεσμοθέτηση της ποσόστωσης. Η προσβολή του εκλογικού αποτελέσματος ως συνέπεια της αντισυνταγματικότητας της ποσόστωσης προβάλλεται επίσης ως επιχείρημα.

Το ζήτημα έχει ωστόσο τεθεί. Η επίλυσή του αναμένει όμως την επόμενη δεκαετία. Η ρητή αναφορά του νέου Συντάγματος στη συνταγματικότητα των θετικών μέτρων (άρθρο 116, παρ. 2) και η ωρίμανση των συνθηκών ως αποτέλεσμα αφ' ενός του συγχρονισμού με την υπόλοιπη Ευρώπη και αφ' ετέρου της συντονισμένης δράσης των γυναικείων τμημάτων των κομμάτων και του Συνδέσμου για τα Δι-



ΠΟ606ΤΩ6ΕΙΣ ΠΑΝΤΟΥ...

καιώματα, αναιρούν τα βασικά δημόσια επιχειρήματα των πολιτικών, ανδρών και γυναικών, κατά της υιοθέτησης των ποσοστώσεων. Παραμένει μόνον η επίκληση της αξιοκρατίας και τα επιχειρήματα που διατηρούν φεμινίστριες κατά των ποσοστώσεων.

Οι ποσοστώσεις, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, δρομολογούνται με κυμαινόμενο ποσοστό, στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων και εισάγονται με τη μορφή του 1/3 στα ψηφοδέλτια των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών με το νόμο 2910/01.

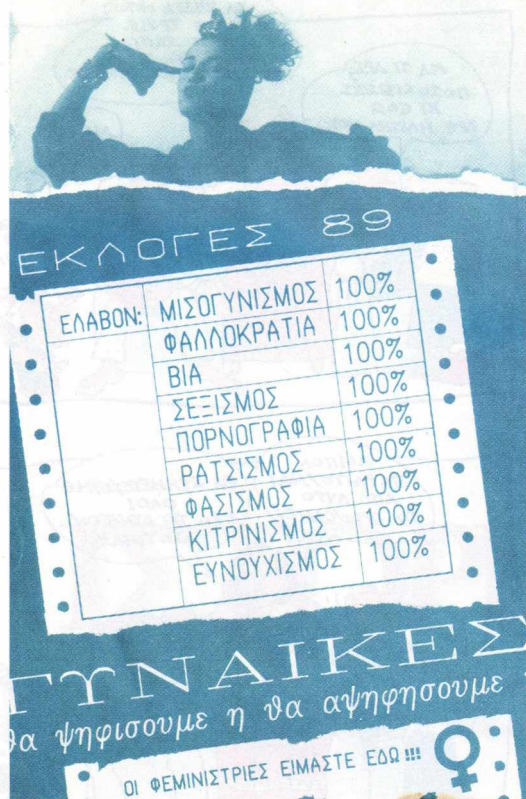
Στο τέλος της σύγχρονης αυτής περιόδου, οι περισσότερες από τις φεμινιστικές φωνές της μεταπολιτευτικής Ελλάδας έχουν σιγήσει.

«ΠΟΣΟΣΤΩΣΕΙΣ ΠΑΝΤΟΥ...».

Σκίτσο που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Σύγχρονη Γυναίκα*, 61, 1989.

ΕΚΛΟΓΕΣ 1989.

Προκήρυξη φεμινιστικών ομάδων και φεμινιστριών, υπέρ του άκυρου ψηφοδελτίου σε ένδειξη διαμαρτυρίας για το σεξιστικό κλίμα που κυριάρχησε σε εκείνη την προεκλογική περίοδο.



Η ΡΕΝΑ ΛΑΜΨΑ,

ανέλαβε καθήκοντα Γενικής Γραμματέως Ισότητας το 1989. Η ΓΠ δημιουργήθηκε το 1989 κατόπιν αναβάθμισης του Συμβουλίου Ισότητας των δύο φύλων που είχε ιδρυθεί το 1982. Στην εικόνα σελίδα από συνέντευξη της Ρένας Λάμψα στη *Σύγχρονη Γυναίκα*, 64, (1989), σ. 10.

POEDRA

«Οραματίζομαι μια πιο ανθρώπινη κοινωνία»



Οι φεμινιστικές συλλογικότητες που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο των νέων αντιλήψεων διαλύονται, τα φεμινιστικά έντυπα διακόπτουν την κυκλοφορία τους και η παρουσία των γυναικών στους δρόμους της Αθήνας και των μεγάλων ελληνικών πόλεων σπανίζει. Ο αυτόνομος πολιτικός χώρος των γυναικών συρρικνώνεται και το πολιτικό στίγμα αναφορικά με το γυναικείο ζήτημα περνά σε δράσεις εντός των θεσμών, με συμμάχους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 πολλές από τις Ευρωπαίες φεμινίστριες της δεκαετίας του 1970 και του 1980 στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη κατέχουν θέσεις στα κοινοτικά κέντρα λήψης αποφάσεων και επηρεάζουν σημαντικά την πολιτική τους. Μια σειρά από οδηγίες για την ισότητα ευκαιριών ανδρών και γυναικών απευθύνονται προς τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και αντίστοιχα προγράμματα στηρίζουν τις δράσεις υπέρ της ισότητας των φύλων. Στο νέο αυτό περιβάλλον σημειώνονται ποικίλες οργανωτικές μορφές και δράσεις, όπως ευρωπαϊκά λόμπι ή ευρωπαϊκές ενώσεις με εθνικά παραρτήματα, δίκτυα γυναικών και κινήσεις με συγκεκριμένο στόχο και αρκετές φορές χρονικά προσδιορισμένο όριο.

ΜΑΡΙΑ ΡΕΠΟΥΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανοιχτό Παράθυρο, 9 (1980), 13 (1981), 14 (1981), 19 (1983), 20 (1983), 24 (1983), 25 (1984), 27 (1984), 28 (1985).

Ελένη Βαρίκα, «Αντιμέτωπες με τον εκσυγχρονισμό των θεσμών: ένας δύσκολος φεμινισμός», Ευτυχία Λεοντίδου & Sigrid Ammer (επιμ.), *Η Ελλάδα των Γυναικών*, Αθήνα, Εναλλακτικές εκδόσεις Γαΐα1, 1992, σσ. 67-80.

Για την Απελευθέρωση των Γυναικών, 1, 2 & 4 (1978). *Δίνη*, 1 (1986) – 8 (1991).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή Έρευνας για τη θέση της Γυναίκας στην Ευρώπη, *Έγγραφο Εργασίας για τη θέση των γυναικών στην Ελλάδα*, 7.7.1982, PE 79.506.

Η Λάβρυς, 1 (1982) – 3 (1983).

Κατίνα, Φεμινιστικό περιοδικό, 1 (1987) – 6 (1991).

Βίκυ Κωτσοβέλου & Μαρία Ρεπούση, «Φεμινιστικά έντυπα 1978-1985. Μια πρώτη προσέγγιση», *Διαβάζω*, 198 (1988), σσ. 53-60.

Anna-Efrosyni Mihopoulou, «Skoupa Magazine: A "Broom" That Swept Feminist Theory in Greece (1979-1981)», αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Μ.Α. στις Γυναίκες Σπουδές, Πανεπιστήμιο Υορκ, Μ. Βρετανία, 1994.

Άννα Μιχοπούλου, «Τα πρώτα βήματα της φεμινιστικής θεωρίας στην Ελλάδα και το περιοδικό Σκούπα για το γυναικείο ζήτημα (1979-1981)», *Δίνη*, 8 (1995-1996), σσ. 30-72.

Ο Αγώνας της Γυναίκας, 11 (1981), 13 (1982), 25 (1985), 42 (2001).

Μαρία Ρεπούση, «Το δεύτερο φύλο στην αριστερά. Ντοκουμέντα και μνήμες από τη φεμινιστική παρέμβαση στην οργάνωση του Ρήγα Φεραίου 1974-1978», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 8 (1996), σσ. 121-153.

Σκούπα, 1 (1979)-5 (1981).

Σύγχρονη Γυναίκα, 2 (1978), 7 (1979), 18 (1981), 20 (1981), 33 (1984), 44 (1986), 64 (1989).

Σφίγγα, 1 (1980).

Το Δελτίο της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών, 3 (1976) – 22 (1983).

Ζώγια Χρονάκη, «Οι γυναικείες σπουδές στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης», Ευτυχία Λεοντίδου & Sigrid Ammer (επιμ.), *Η Ελλάδα των Γυναικών*, Αθήνα, Εναλλακτικές εκδόσεις Γαΐα, 1, 1992, σσ. 96-99.



.II.

ΑΝΩΤΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

1975 - 2000

Με την πτώση της δικτατορίας, το φοιτητικό κίνημα φουντώνει και φαίνεται ανεξέλεγκτο. Οι φοιτητές θεωρούν ότι μόνο εκείνοι έσωσαν την τιμή της πανεπιστημιακής κοινότητας μαζί με ελάχιστους καθηγητές και ότι οι περισσότεροι διδάσκαλοί τους είτε συμβιβάστηκαν ή και συνεργάστηκαν με τις δικτατορικές αρχές. Ως εκ τούτου, υποδύονται το ρόλο του τιμητή αλλά συγχρόνως και του προασπιστή των «συντεχνιακών» τους συμφερόντων. Έτσι, η εξιστορούμενη χρονική αυτή περίοδος, στην αρχή της, χαρακτηρίζεται αφ' ενός από το κυνήγημα των συνεργασθέντων καθηγητών, αφ' ετέρου από την προσπάθεια ομάδας καθηγητών για την εφαρμογή νέων θεσμών που θα διέπουν τα ΑΕΙ.

Το Ειδικό Πειθαρχικό και οι απολύσεις

Με συντακτική πράξη της 3ης Σεπτεμβρίου 1974 απομακρύνθηκαν όσοι καθηγητές κατά τη διάρκεια της δικτατορίας είχαν διορισθεί παρανόμως, δηλαδή κατ' εξαίρεση των διατάξεων του πανεπιστημιακού νόμου 5343 του 1932. Κατ' αυτό τον τρόπο απομακρύνθηκαν 35 καθηγητές από επτά ιδρύματα (Πανεπιστήμιο Αθηνών 14, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 7, Πανεπιστήμιο Πατρών 6, ΕΜΠ 6 και Πάντειος 1). Επί πλέον συνεστήθη Ειδικό Πειθαρχικό Συμβούλιο για να κρίνει περιπτώσεις καταγγελιών εναντίον καθηγητών που επέδειξαν αντιδημοκρατική συμπεριφορά και ποικιλοτρόπως βοήθησαν τη στρατιωτική δικτατορία. Αυτοδικαίως παρεπέμφθησαν στο Ειδικό Πειθαρχικό όσοι καθηγητές διετέλεσαν μέλη της κυβερνήσεως, διοικητές ή υποδιοικητές κρατικών τραπεζών ή κατέλαβαν σημαντικές κυβερνητικές θέσεις. Η συλλογή στοιχείων εναντίον καθηγητών και υφηνγητών, κατά κύριο λόγο έγινε από φοιτητές, δευτερευόντως από πολίτες. Όμως τα στοιχεία (πολλά από τα οποία ήσαν επισφαλή, ήταν και μια εποχή πρόσφορη για προσωπικές αντεκδικήσεις, συχνότατα αβάσιμες) εκρίνοντο από ανώτατο δικαστή και μόνο αν εθεωρούντο βάσιμα επραγματοποιείτο παραπομπή. Το Ειδικό Πειθαρχικό συνετέθη από τον πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας Γ. Μαραγκόπουλο ως πρόεδρό του και αναπληρωτή του τον αντιπρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας Γ. Αγγελίδη, τέσσερις συμβούλους (Κ. Κακούρη, Κ. Λασσαδό, Β. Ρώτη και Δ. Παϊζη) ως μέλη και τρεις ως αναπληρωματικά μέλη (Σταυρόπουλο, Π. Μαρκόπουλο, Δ. Καλυβωκά) καθώς και τέσσερις καθηγητές ως τακτικά μέλη (Ν. Αθανασιάδη, Π. Θεοχάρη, Εμ. Παπαθωμόπουλο και Φ. Κακριδή) και τρία ως

«ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ»

του Γιάννη Τσαρούχη, 1960.

Δημοσιεύεται στο
λεύκωμα *Εθνική
Πινακοθήκη, 100
Χρόνια, Τέσσερις Αιώνες
Ελληνικής Ζωγραφικής*,
από τις Συλλογές της
Εθνικής Πινακοθήκης και
του Ιδρύματος Ευριπίδη
Κουτλίδη, Αθήνα, 2001,
σ.531.



ΤΟΥ
ΚΩΣΤΑ ΚΡΙΜΠΙΑ

αναπληρωματικά μέλη (Στ. Καρατζά, Ε. Ανδρόνικο και Χ. Μπούρα).

Συνολικά παραπέμφθηκαν 84 καθηγητές και 9 υφηγητές σε δύο κύματα, το πρώτο τον Οκτώβριο και Νοέμβριο 1974, το δεύτερο το Φεβρουάριο του 1975. Εξ αυτών 40 απολύθηκαν οριστικά, 28 απολύθηκαν για διάστημα ενός ως τριών ετών, 10 απολύθηκαν για 2 ως 6 μήνες και 15 απηλλάγησαν. Έτσι το σύνολο των καθηγητών-υφηγητών που απομακρύνθηκαν οριστικά από τα ΑΕΙ ήταν 75.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι από όλες τις ομάδες δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών μόνον οι στρατιωτικοί (και αυτοί για προφανείς λόγους ασφαλείας του δημοκρατικού πολιτεύματος) και οι καθηγητές ΑΕΙ υπέστησαν τέτοιο έλεγχο και ορισμένοι απομακρύνθηκαν από τις θέσεις τους.

Προς το Νόμο-Πλαίσιο – Το σχέδιο Τσάτσου-Ευρυγένη

Στην Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, η ομάδα υπό τον υπουργό καθηγητή Ν. Λούρο, που ανέλαβε την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας μετά τη μεταπολίτευση, αποτελούνταν από τους καθηγητές Δημήτρη Τσάτσο ως υφυπουργό, τον Δ. Φατούρο ως γενικό διευθυντή Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και τον Δ. Μαρωνίτη, ως σύμβουλο. Αμέσως, τον Αύγουστο 1974, εμπνευσμένοι από τον αντίστοιχο γαλλικό Νόμο-Πλαίσιο (loi d'orientation 68-978 της 12 Νοεμβρίου 1968) συγκροτούν επιτροπή για τη μελέτη και αναθεώρηση του νόμου 5343/1932, που διέπει τη λειτουργία των ΑΕΙ. Τα πρώτα δεκατέσσερα μέλη της επιτροπής που επελέγησαν ήταν τα τρία μέλη της ομάδας αυτής (Δ. Τσάτσος ως πρόεδρος, Δ. Φατούρος και Δ. Μαρωνίτης) και πρόσωπα με αντιδικτατορικά φρονήματα, όλοι καθηγητές και υφηγητές σε ελληνικά ΑΕΙ (Ν. Αθανασιάδης, Ε. Ανδρόνικος, Α. Γαζής, Δ. Καραγιώργας, Δ. Κόρσος, που μετά μια συνεδρία παραιτήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Θ. Καναγκίνη, Κ. Κριμπάς, Σ. Μαρκέτος και Ν. Παπαντωνίου ως αντιπρόεδρος) και οι Ν. Μουζέλης καθηγητής στη London School of Economics και Νίκος Πουλαντζάς, πανεπιστημιακός στο Παρίσι και Γ. Καββαδίας υφηγητής στο Παρίσι. Μετά 14 πολύωρες συνεδριάσεις στα μέσα Νοεμβρίου 1974, η επιτροπή κατέληξε σε συγκεκριμένες προτάσεις για τη δομή των ΑΕΙ. Μια μικρή αρχική ομάδα τεσσάρων μελών πρότεινε και μετά από συζητήσεις έπεισε

την πλειψηφία για δύο καινοτομίες, την κατάργηση της Έδρας και την αντικατάστασή της από το Τμήμα και τη φοιτητική συμμετοχή. Το Τμήμα πρότειναν οι Δ. Καραγιώργας, Ν. Μουζέλης και Κ. Κριμπάς ενώ τη συμμετοχή των φοιτητών ο Ν. Πουλαντζάς. Στις συνελεύσεις, η συμμετοχή θα ανερχόταν σε ποσοστό 33% του αριθμού καθηγητών και υφηγητών, διαμοιραζόμενη εξίσου σε επιμελητές-βοηθούς και σε φοιτητές. Για το ζήτημα της θεσπίσεως του Τμήματος ήλθαν σε επικουρία και οι δύο εντεταλμένοι υφηγητές της Ιατρικής, οι Καναγκίνης και Μαρκέτος, που ήταν αγγλοσπουδασμένοι. Δυσκολότερο να πεισθούν για το Τμήμα ήταν όσοι είχαν κεντροευρωπαϊκές σπουδές. Εδώ, ο Α. Γαζής αποτέλεσε τη γέφυρα έχοντας καλή γνώση τόσο των γερμανικών όσο και των αγγλικών πανεπιστημιακών πραγμάτων. Με πρόταση του Δ. Μαρωνίτη, για να μην προκαλείται σύγχυση μεταξύ του προτεινόμενου Τμήματος και των ήδη λειτουργούντων εντός των Σχολών Τμημάτων, η νέα μονάδα ονομάστηκε τελικά Τομέας. Σε κάθε Τομέα, που θα αποτελούσε το βασικό ακαδημαϊκό πυρήνα, θα συμμετείχαν τουλάχιστον τρεις τακτικοί καθηγητές συγγενούς επιστημονικού περιεχομένου εδρών.

Το σχέδιο, που εισήγαγε για πρώτη φορά τη φοιτητική συμμετοχή σε όργανα λήψης αποφάσεων, δεν προέβλεπε τη συμμετοχή φοιτητών σε εκλεκτορικά σώματα καθηγητών. Το σχέδιο ακολούθησε σε γενικές γραμμές το νόμο 5343 του 1932 ως προς τη διάρθρωση των θεμάτων και κατεβλήθη προσπάθεια κάποιας εναρμόνισης των δύο κειμένων των νόμων. Τέλος, η επιτροπή συνέταξε σχέδια των δύο άρθρων του Συντάγματος του 1975 για την παιδεία, τη διδασκαλία και την έρευνα, που με μικρές αλλαγές περιελήφθησαν στο ψηφισμένο Σύνταγμα.

Με την ολοκλήρωση του σχεδίου, η επιτροπή προκάλεσε, το Δεκέμβριο του 1974, νέα απόφαση του Π. Ζέπου, υπουργού Παιδείας, που διαδέχθηκε τον Λούρο. Με αυτή συνίστατο νέα επιτροπή με πρόεδρο τον Δ. Ευρυγένη, υφυπουργό Παιδείας, και αντιπροέδρους τους Ν. Παπαντωνίου και Δ. Γαζή, με τα ίδια άλλα μέλη, στα οποία προσετίθεντο ο Ισιδ. Μπέης Δρ. της Οξφόρδης, και οι υφηγητές της Νομικής Χ. Δέδες, Γ. Κασσιμάτης, Σ. Μεταλληνός, Κ. Ξυπολιάς και Ι. Σπυριδάκης, για να επεξεργασθούν το κείμενο του σχεδίου νόμου. Η νέα επιτροπή σε 29 συνεδριάσεις ολοκλήρωσε την ετοιμασία



Ο ΣΑΚΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

(1930-1986), ως μέλος της επιτροπής του 1974 για την αναθεώρηση του νομικού πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ, πρότεινε μαζί με άλλους την κατάργηση της Έδρας και την αντικατάστασή της από το Τμήμα.
Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.

**Η ΠΑΝΤΕΙΟΣ,**

θα ήταν μία από τις Σχολές που θα συνενώνονταν για τη δημιουργία του Αττικού Πανεπιστημίου. Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.

σχεδίου νόμου, που δημοσιεύθηκε (το 1975) και εστάλη στα ΑΕΙ και στα συνδικαλιστικά όργανα του ΕΔΠ και των φοιτητών για να εκφέρουν την γνώμη τους.

Οι Κοινωνικές Επιστήμες και το Αττικό Πανεπιστήμιο

Τον Αύγουστο του 1974 συνεστήθη με υπουργική απόφαση και άλλη επιτροπή για «την μελέτην των προβλημάτων αναδιαρθρώσεως και της πρακτικής των εν γένει Κοινωνικών Επιστημών εν Ελλάδι». Η επιτροπή αποτελούνταν από τους Γ. Βέλτσο, Ν. Δημάδη, Δ. Δημητράκο, Γ. Διαμαντόπουλο, Α. Κυριακίδου-Νέστορος, Α. Μαρκοπούλου, Κ. Μοσκόφ, Δ. Μυλωνάκη, Θ. Πάγκαλο, Δ. Ποταμιάνο, Α. Ρικάκη, Α. Ρωμανό, Π. Σακελλαρόπουλο, Κ. Σοφούλη, Γ. Τσιάντη, Κ. Τσουκαλά, Β. Φίλια, Π. Χρηστάκη, Α. Κομήλη και Γ. Πυργιώτη. Η ομάδα αυτή εργασίας επανέφερε στο προσκήνιο την ιδέα που είχαν προτείνει το 1964 στην κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου οι Λ. Ακρίτας, υφυπουργός, και Γ. Κουμάντος, γεν. γραμματέας, για την ίδρυση ενός «Αττικού Πανεπιστημίου», που θα προερχόταν από τη συνένωση της Ανωτάτης Γεωπονικής, της ΑΣΟΕΕ, της Παντείου και της Ανωτάτης Βιομηχανικής Πειραιώς. Σε αυτό το σχέδιο αντιδρούσε η ΑΓΣΑ θεωρώντας ότι είχε μικρή επιστημονική και τεχνική συνάφεια με τις άλλες σχολές (για τις οποίες οι καθηγητές της δεν εκδήλωναν και ιδιαίτερη εκτίμηση). Η ιδέα αυτή επανήλθε το 1974, στην επιθυμία να δοθεί ένα ισχυρό θεσμικό κέλυφος, στο οποίο να ενταχθεί η Κοινωνιολογία, που για λόγους ιδεολογικούς, είχε παραμεριστεί ως τότε από τις πα-

νεπιστημιακές σπουδές αλλά, προφανώς, και για να δημιουργηθεί ένα νέο Πανεπιστήμιο στην Αθήνα, περισσότερο ευέλικτο από εκείνο που ήδη λειτουργούσε. Η ομάδα εργασίας κατέληξε στη διατύπωση προγραμμάτων σπουδών για τις εξής Σχολές και Τμήματα, που θα αποτελούσαν το Αττικό Πανεπιστήμιο: Σχολή Πολιτικών Επιστημών (με Τμήματα Πολιτικών Επιστημών, Διεθνών Σχέσεων, Δημόσιας Διοίκησης), Σχολή Κοινωνιολογίας-Ψυχολογίας (με Τμήματα Κοινωνιολογίας, Ψυχολογίας, Επιστήμης της Ιστορίας και του Πολιτισμού, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και μεταπτυχιακά Εκ-

Η Κοινωνιολογία είχε παραμεριστεί ως τότε από τις πανεπιστημιακές σπουδές

παιδευτικής Ψυχολογίας, Κλινικής Ψυχολογίας), Σχολή Οικονομικών Επιστημών (με τμήματα Οικονομικής, Οικονομετρίας και Στατιστικής, Λογιστικής και Φοροτεχνικής) και τα ακόλουθα Κέντρα, Πολυεδομικών σπουδών, Παιδαγωγικής Διδακτικής (προσαρτημένο στη Σχολή Κοινωνιολογίας-Ψυχολογίας), Κοινωνικής Εργασίας. Επίσης με Εργαστήριο Σπουδών Επικοινωνίας και επιπλέον δύο διακλαδικά Κέντρα, Οικονομικής Ανάπτυξης και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Οι προτάσεις δημοσιεύθηκαν αλλά δεν πραγματοποιήθηκαν όπως είχαν σχεδιαστεί. Ορισμένα Τμήματα ιδρύθηκαν αργότερα σε νέα Πανεπιστήμια ή αναπτύχθηκαν σε ήδη λειτουργούντα. Η συγκρότηση και αυτής της ομάδας εργασίας δείχνει το ανανεωτικό πνεύ-

παιδευτικής Ψυχολογίας, Κλινικής Ψυχολογίας), Σχολή Οικονομικών Επιστημών (με τμήματα Οικονομικής, Οικονομετρίας και Στατιστικής, Λογιστικής και Φοροτεχνικής) και τα ακόλουθα Κέντρα, Πολυεδομικών σπουδών, Παιδαγωγικής Διδακτικής (προσαρτημένο στη Σχο-

μα που επικράτησε μετά την πτώση της δικτατορίας και που θυμίζει το αντίστοιχο μετά την Κατοχή, δηλαδή μετά την πτώση ενός αυταρχικού καθεστώτος, στο οποίο δεν επιτρέπονταν καινοτομίες και νέοι σχεδιασμοί.

Η επιτροπή Σπύρου Δοξιάδη για τα μεταπτυχιακά

Το Μάιο 1976, ο Γ. Ράλλης, υπουργός Παιδείας, συνιστά επιτροπή, προεδρευόμενη από τον Σπύρο Δοξιάδη, για τη μελέτη των μεταπτυχιακών σπουδών. Στα 13 αρχικά του μέλη (ανά τρεις καθηγητές του ΕΜΠ, του Πανεπιστημίου Αθηνών, ένας από ΑΓΣΑ και ΑΒΣΘ, ένας υφηγητής της ΠΑΣΠΕ και η υφηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών και σύμβουλος του υπουργού, Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, ένας οικονομολόγος και ένας διευθυντής του Υπουργείου Παιδείας) προσετέθησαν άλλα 5 νεότερα μέλη ως βοηθοί (μεταξύ τους η Μ. Ηλιού, Γ. Πολυδωρίδου και Κλ. Ναυρίδης). Η πλειοψηφία των αρχικών μελών είχαν σπουδές και σε αγγλόφωνη χώρα (Σ. Δοξιάδης, Γ. Βένς, Γ. Γιαννόπουλος, Δ. Κατάκης, Α. Κοντόπουλος, Κ. Κριμπάς, Ι. Τεγόπουλος) ενώ 5 σε γερμανόφωνες χώρες (Ν. Νησιώτης, Γ. Παντελίδης, Ι. Ξηροτύρης, Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, Β. Φίλιας). Η επιτροπή μελέτησε την υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα από πλευράς προπτυχιακών σπουδών και τις λίγες προσπάθειες μεταπτυχιακών που είχαν δοκιμασθεί, επίσης τα τέσσερα σημαντικότερα συστήματα σε άλλες χώρες [το γερμανικό με τη Habilitation (υψηλότητα), το αμερικανο-αγγλικό, το γαλλικό με τα δυο διδακτορικά, τρίτου κύκλου και κρατικό, και το ρωσικό]. Αναγνώρισε την ύπαρξη δύο σταδίων μεταπτυχιακών σπουδών και πρότεινε την καθιέρωση του αμερικανο-αγγλικού τύπου, κάνοντας συγχρόνως υπολογισμό των σχετικών δαπανών για τις επόμενες δεκαετίες και εισηγήθηκε τη δημιουργία κεντρικού συντονιστικού οργάνου με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Οι εισηγήσεις

και τα παραρτήματα τυπώθηκαν από το Εθνικό Τυπογραφείο το 1977.

Το ΕΔΠ και ο Ενιαίος Φορέας

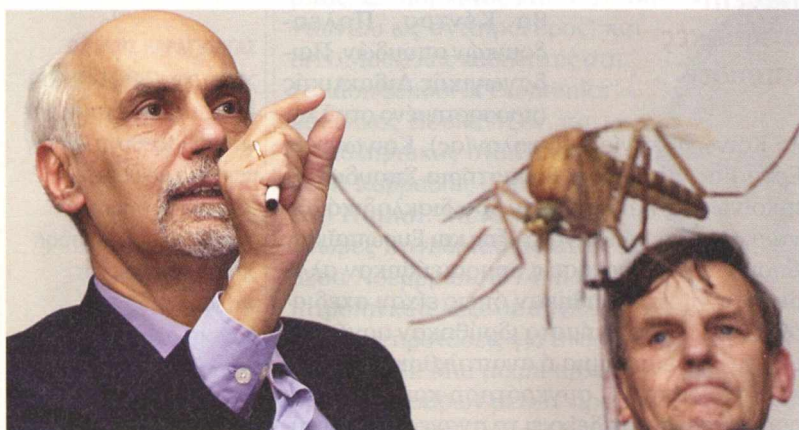
Οι απαντήσεις των Σχολών στο σχέδιο των επιτροπών Τσάτσου-Ευρυγένη ήταν, στην πλειοψηφία τους, αρνητικές. Οι φοιτητές, εξάλλου, ενδιαφέρονται κυρίως για την «αποχουντοποίηση» και παραπομπή καθηγητών στο Ειδικό Πειθαρχικό ενώ προβάλλουν συγχρόνως και διάφορα οικονομικής φύσεως αιτήματα. Όμως, το σύνολο των επιμελητών και βοηθών (το ΕΔΠ), που αποτελεί το τρίτο σκέλος όσων εργάζονται στο Πανεπιστήμιο, οργανώνεται συνδικαλιστικά. Το Νοέμβριο του 1975, συγκαλεί συνδιάσκεψη στην Κομοτηνή, στην οποία «τοποθετείται», κατά την τρέχουσα τότε έκφραση, στο σχέδιο. Το κύριο αίτημα που προβάλλεται είναι η δημιουργία «Ενιαίου Φορέα» διδασκόντων, δηλαδή οι καθηγητές, υφηγητές, επιμελητές και βοηθοί να συναποτελέσουν ένα όργανο, τα μέλη του οποίου να έχουν ίσα δικαιώματα στη διδασκαλία, στην έρευνα και στη λήψη αποφάσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι το σύνολο των επιμελητών και βοηθών ήταν αρκετά σημαντικό από αριθμητική άποψη. Πολλοί νέοι πτυχιούχοι είχαν εισέλθει στα ΑΕΙ, συνήθως με την εισήγηση του καθηγητή της έδρας στην οποία ανήκαν, και συνέτρεχαν τον καθηγητή στα διδακτικά και άλλα του καθήκοντα. Ορισμένοι ήταν επιστήμονες με καλή κατάρτιση, οι οποίοι ορθώς απέβλεπαν σε ακαδημαϊκή σταδιοδρομία. Πολλοί ήταν εργατικοί και έκαναν με επάρκεια το υπάλληλο έργο τους, εστερούντο όμως προσόντων, συχνά και έφεσης, για τέτοια σταδιοδρομία. Τέλος, αρκετοί, που προσελήφθησαν ρουσφετολογικά, ούτε ακαδημαϊκά προσόντα είχαν ούτε ήταν εργασιακά ευσυνείδητοι.

Ο Πανεπιστημιακός Όμιλος

Στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών δραστηριοποιείται μία ομάδα καθηγητών υπό τον Φώτη Καφάτο. Ο Καφάτος, καθηγητής και στο Χάρβαρντ, εξελέγη το 1970 καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Για την ομάδα των καθηγητών και ερευνητών αγγλόφωνων σπουδών αποτέλεσε μια ηγετική προσωπικότητα. Η ομάδα αυτή (Π. Γεωργίου, Θ. Γιαννακόπουλος, Ν. Αντωνίου, Α. Παναγιώτου, Γ. Φιλοκύπρου, Ελένη Δηλάρη, Δ. Κατάκης, Γ. Πνευματικάκης, Μ. Καραγιάννης, Σ. Νεγρεπόντης, Σ. Στράντζαλος, Α. Τσίτσας) είχε διατυπώσει ολοκληρωμένη εισήγηση για νόμο των ΑΕΙ και την είχε προωθήσει μέσω της Κοσμητείας της Φυσικομαθηματικής Σχολής. Μέλη της με άλλους ομοϊδεάτες συγκρότησαν ομάδα και διατύπωσαν το Σεπτέμβριο του 1976

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΦΩΤΗΣ ΚΑΦΑΤΟΣ

ήταν ιδρυτικό μέλος του Πανεπιστημιακού Ομίλου. Στη φωτογραφία, από πρόσφατη εκδήλωση του Ευρωπαϊκού Εργαστηρίου Μοριακής Βιολογίας, του οποίου είναι διευθυντής. Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.

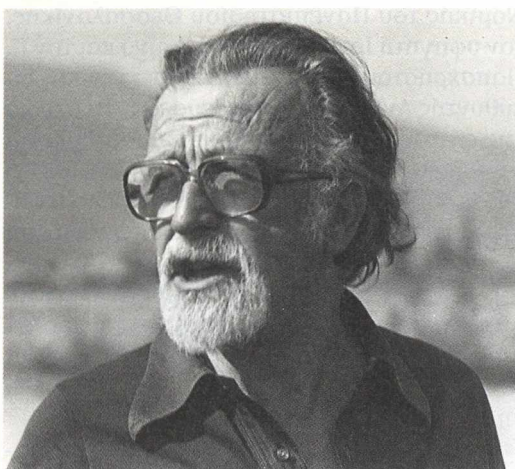


«Σχέδιο Οργανικού Νόμου Πανεπιστημίου Κρήτης». Ο Καφάτος είχε πάντοτε ζωηρό ενδιαφέρον για το Πανεπιστήμιο αυτό και υπήρξε από τους πρωτεργάτες στη στελέχωσή του, κατάρτιζοντας επιτροπές εκλεκτόρων, που περιείχαν και Έλληνες καθηγητές εργαζόμενους στην αλλοδαπή. Η ομάδα εργασίας για το νόμο της Κρήτης αποτελείτο από τους Α. Βεργανελάκη, Π. Γεωργίου, Ε. Δάβη, Μ. Καραγιάννη, Φ. Καφάτο, Κ. Κριμπά και Σ. Νεγρεπόντη.

Η ομάδα Καφάτου δεν είχε συμμετάσχει στην εκπόνηση του σχεδίου των επιτροπών του Υπουργείου Παιδείας που προαναφέρθηκαν. Σε μια προσπάθεια σύγκλισης, στις αρχές του 1976, δημιουργήθηκε ο Πανεπιστημιακός Όμιλος (η ονομασία του οποίου παραπέμπει στον προηγηθέντα Εκπαιδευτικό Όμιλο). Την ιδρυτική διακήρυξη του Ομίλου υπέγραψαν 56 καθηγητές (μεταξύ των οποίων ο Σ. Αγγελίδης, Σ. Αγουρίδης, Μ. Ανδρόνικος, Ν. Αντωνίου, Γ. Βουδούρης, Α. Γιανναράς, Μ. Δρεττάκης, Φ. Κακριδής, Δ. Καραγιώργας, Φ. Καφάτος, Γ. Κουμάντος, Κ. Κριμπάς, Δ. Μαρωνίτης, Χ. Μπούρας, Σ. Νεγρεπόντης, Μ. Παπαθωμόπουλος, Μ. Σακελλαρίου, Κ. Στεφανής, Α. Τρακατέλλης, Δ. Φατούρος και Β. Φίλιας). Ο Όμιλος συνηγορούσε ενθέρμως στην κατάργηση του θεσμού της Έδρας και στη φοιτητική συμμετοχή και παρενέβαινε στα δρώμενα με ανακοινώσεις του, που δημοσιεύοντο στον Τύπο. Αργότερα στον Όμιλο προσετέθησαν και άλλα μέλη, οι Κ. Δεσποτόπουλος, Α. Μάνσης, Μ. Σταθόπουλος, Α. Αγγέλου, Α. Κυριακίδου -Νέστορος, Γ. Λιάνης, Κ. Σημίτης, Θ. Ξανθόπουλος, Χ. Ροζάκης, Γ. Βέλτσος και Π. Μουλλάς. Στην ακμή του, ο Όμιλος αριθμούσε περί τα εκατό μέλη.

Παρά την έξωθεν παρουσιαζόμενη ομοψυχία, το πλήθος των διαφορετικών επιμέρους απόψεων ενίοτε κατέληγε σε εντός του Ομίλου αντιπαράθεσεις. Μια πρώτη εμφανίστηκε, όταν μέλη του, ο Γ. Κουμάντος και ο Μ. Σταθόπουλος, έλαβαν μέρος σε επιτροπές του Υπουργείου Παιδείας για την κατάρτιση πανεπιστημιακού νόμου, τη στιγμή κατά την οποία υπήρχε ένταση μεταξύ Ομίλου και Υπουργείου. Μια δεύτερη και σημαντικότερη αντιπαράθεση δημιουργήθηκε σε συνεδριάσεις του Ομίλου για το θέμα του «Ενιαίου Φορέα» διδασκόντων.

Η πλειοψηφία, και ειδικότερα η ομάδα Καφάτου, τάχθηκε αναφανδόν με την πρόταση του Ενιαίου Φορέα. Θεωρούσαν ότι θα έπρεπε η νέα δομή να μην έχει υπάλληλο τάξη επιμελητών και βοηθών. Η αντίθετη άποψη υποστήριζε ότι αυτό ήταν δυνατόν να γίνει για τα νέα Πανεπιστήμια, που θα εξέλεγαν τους καθηγητές τους. Τα υπάρχοντα όμως έφεραν μια επιβάρυνση. Σε ιδιωτικές συνομιλίες, τα μέλη



**Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ**

(1919-1992),
αρχαιολόγος, ήταν
μεταξύ των 56 που
υπέγραψαν την ιδρυτική
διακήρυξη του
Πανεπιστημιακού
Ομίλου.
Φωτογραφικό αρχείο
ΔΟΛ.

της ομάδας παραδέχονταν ότι στον Ενιαίο Φορέα δεν θα έπρεπε να συμπεριληφθούν όλα τα μέλη του ΕΔΠ αλλά μόνο όσα με αυστηρή αξιολόγηση θα εθεωρούντο ικανά. Απέφευγαν όμως να το δηλώνουν και δημόσια. Δύο από τους αντιλέγοντες, οι Γ. Βουδούρης και Κ. Κριμπάς, εφοβούντο ότι, αν υιοθετείτο η άποψη αυτή, όλα ανεξαιρέτως τα μέλη του ΕΔΠ θα γίνονταν μέλη του Ενιαίου Φορέα, δηλαδή θα καθηγοποιούνταν. Δεν θεωρούσαν πραγματιστικό ότι θα αποπέμπονταν από το Πανεπιστήμιο ούτε και σωστό. Αρθρογράφησαν μάλιστα, υποστηρίζοντας ότι υπάρχει μια συγκεκριμένη αποστολή την οποία οι βοηθοί επιτελούν, την οποία μπορεί να επιτελούν με επάρκεια χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα ήσαν και επαρκείς ως καθηγητές. Η ρήξη έγινε οξύτερη με την απειλή αποχωρήσεώς τους από τον Όμιλο, που πλειοψηφικά συνετάσσετο με την ομάδα Καφάτου. Στην περίπτωση αυτή ο Κ. Στεφανής έπαιξε κατευναστικό ρόλο και δεν ελήφθησαν τελεσίδικες αποφάσεις.

Ο Όμιλος έπαυσε να λειτουργεί, όταν με την εκλογική επιτυχία του ΠΑΣΟΚ, πολλά από τα προβλεβημένα μέλη του έπαυσαν να ασχολούνται με τα πανεπιστημιακά ζητήματα και ανέλαβαν σημαντικές κυβερνητικές θέσεις.

Η συνεχής συγκρότηση επιτροπών – επιτροπή Ταλιαδούρου – Ο νόμος 815

Με την πρόφαση της μη αποδοχής του σχεδίου νόμου, η κυβέρνηση της Ν.Δ., η οποία δεν το υιοθετούσε προθύμως, συγκρότησε στο τέλος του 1976 μιαν άλλη επιτροπή με πρόεδρο τον Α. Ταλιαδούρο, υφυπουργό Παιδείας, ως πρόεδρό της, και μέλη τον Γ. Παντελίδη, καθηγητή ΕΜΠ, τους καθηγητές της Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Γ. Κουμάντο, Α. Γεωργιάδη, Μ. Σταθόπουλο, Κ. Ξυπολιά, Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, τον Ν. Παπαντωνίου, καθηγητή

Νομικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τον υφηγητή Ιατρικής Μ. Μπατρίνο και τον Κ. Παπαχρήστου, που είχε διατελέσει γενικός διευθυντής Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως. Το σχέδιο της επιτροπής Ταλιαδούρου παρουσιάζεται στον Γ. Ράλλη, υπουργό Παιδείας, τον Ιούνιο 1977. Αναγνωρίζεται σε αυτό το σχέδιο ο Τομέας ενώ η φοιτητική συμμετοχή περιορίζεται σε 15% του συνόλου των μελών των συλλογικών οργάνων. Προτείνεται επίσης ένα νέο συντονιστικό όργανο, το Συμβούλιο Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως. Γενικά το νομοσχέδιο φαίνεται να ακολουθεί τα χνάρια του προηγούμενου αλλά επί το συντηρητικότερον.

Συγχρόνως, εκδίδονται προεδρικά διατάγματα, με τα οποία επιτρέπεται στους επιμελητές που έχουν διδακτορικό δίπλωμα να διδάσκουν. Επίσης, προβλέπεται μια μικρή συμμετοχή φοιτητών στα συλλογικά όργανα των ΑΕΙ.

Το ΕΔΠ πέζει για τη θέσπιση Ενιαίου Φορέα. Με μια μεγάλη απεργία, που διήρκεσε πάνω από τρεις μήνες, τη γνωστή ως απεργία των 100 ημερών (άρχισε στις 20 Φεβρουαρίου 1978), απαιτεί τη δημιουργία του και τη μονιμότητα των θέσεων τους «ως δημόσιων λειτουργών», χαρακτηρισμό τον οποίο φέρονται να έχουν μόνο οι καθηγητές στο Σύνταγμα του 1975. Στο σχέδιο Ταλιαδούρου προβλεπόταν η μονιμότητα μόνο για το 1/3 των επιμελητών με διδακτορικό που υπήρχαν ενώ οι 3. 000 περίπου βοηθοί θα παρέμεναν μόνον μέχρι του πέρατος της θητείας των. Η απεργία λήγει με την κατάθεση νομοσχεδίου, που εξασφαλίζει τη μονιμότητα των βοηθών. Οι καθηγητές αντιδρούν στη ρύθμιση αυτή. Το Σεπτέμβριο 1978 ψηφίζεται το νομοσχέδιο αυτό, είναι ο περίφημος νόμος 815 του 1978. Αυτός ο νόμος αποδείχθηκε αντισυνταγματικός και η κυβέρνηση αναγκάστηκε να ψηφίσει νέο νόμο, τον 853 του 1978. Με αυτούς τους νόμους καταργείται η βαθμίδα των βοηθών και αντ' αυτών θεσπίζεται η πρόσληψη επιστημονικών συνεργατών

με σχέση ιδιωτικού δικαίου και η δυνατότητα επίσης ανανέωσης της θητείας τους. Θεσπίζονται επίσης οι Τομείς, κάπως αποδυναμωμένοι, ενώ το Πανεπιστήμιο και το Πολυτεχνείο Κρήτης εξαιρούνται της δομής αυτής. Προφανώς γι' αυτά προοιωνίζεται άλλη, πιο νεωτερική δομή. Αλλά και τους αποδυναμωμένους Τομείς ελάχιστα ιδρύματα έχουν τη διάθεση να αποδεχθούν. Οι καθηγητές, το ΕΔΠ και οι φοιτητές, από διαφορετικές πλευρές ο καθένας τους, καταπολεμούν το νόμο, του οποίου τελικά η εφαρμογή ατονεί.

Η επιτροπή πρυτάνεων και το σχέδιο νόμου της Ν.Δ.

Η συνεχής και ογκούμενη αμφισβήτηση της υπάρχουσας δομής και η αναταραχή κορυφώθηκαν το 1979. Κατόπιν τούτου, ο Καραμανλής στις 3 Ιανουαρίου 1980 καλεί τους πρυτάνεις σε σύσκεψη και συγκροτεί εξ αυτών επιτροπή για να ολοκληρώσουν μέχρι τις 15 Μαρτίου σχέδιο προτάσεων για την Ανώτατη Παιδεία, στο οποίο θα συνέβαλαν όλοι οι φορείς. Η επιτροπή αυτή απαρτιζόταν από τους πρυτάνεις Φ. Μήτση (Παν. Αθηνών), Π. Θεοχάρη (ΕΜΠ), Β. Πετρόπουλο (ΑΠΘ), Δ. Αθανασάτο (ΑΓΣΑ), Γ. Χιώτη (ΑΣΟΕΕ), Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου (Παντείου), Μ. Γεωργιάδη (ΑΒΣΠ), Α. Θεοδοσίου (Παν. Πατρών), Γ. Μπάνο (Παν. Ιωαννίνων), Δ. Μαυρόγιαννη (Παν. Θράκης), Χ. Χατζηπροκοπίου (ΑΒΣΘ), Κ. Γραμματόπουλο (ΑΣΚΤ), και τους Μ. Μανούσακα πρόεδρο της Δ. Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης, Α. Γεωργιάδη γενικό διευθυντή Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως και Ν. Γιάσογλου αναπληρωτή του. Μετά το θάνατό του, τον Γεωργιάδη αναπλήρωσε ο Α. Παναγιωτόπουλος ενώ τον Κ. Γραμματόπουλο αναπλήρωνε συχνά ο Δ. Κοκκινίδης και τον Π. Θεοχάρη ο Γ. Παρισάκης. Ακολουθώντας τις προτροπές του Καραμανλή, η επιτροπή διευρύνθηκε με εκπροσώπους των υφηγητών (Θ. Παταργιά), του ΕΔΠ (Δ. Κλάδη, Κ. Γαβρόγλου, Α. Ρήγο, Δ. Δήμου), τέσσερις εκπροσώπους της ΕΦΕΕ, διοικητικών υπαλλήλων και παρασκευαστών. Ήταν προφανές ότι μια τόσο πολυπληθής και ετερόκλητη ομάδα δεν θα ήταν δυνατό να εργασθεί γρήγορα και αποτελεσματικά, γι' αυτό συγκροτήθηκε μια ομάδα εργασίας από τους καθηγητές Μ. Σταθόπουλο, Γ. Βέν, Δ. Μαρωνίτη, Χ. Προυκάκη, Δ. Καράγιωργα, Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, δύο μέλη της ΕΦΕΕ, τον Γ. Καλαντζόπουλο, από τους εντεταλμένους υφηγητές, τους Δ. Κλάδη και Κ. Γαβρόγλου από το ΕΔΠ, δυο διοικητικούς και έναν παρασκευαστή. Παρά τις διαφωνίες, στις τελικές συνεδριάσεις, η ομάδα εργασίας παρήγαγε εποικοδομητικό υλικό και η επιτροπή πρυτάνεων με την επιμονή του Φ. Μήτση παρέδωσε ένα

Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ

(1918-1999),
υφυπουργός Παιδείας το
1976-1978, επικεφαλής
της επιτροπής που
προχώρησε στο νόμο
815 για την Παιδεία.
Φωτογραφικό αρχείο
ΔΟΛ.



σχέδιο νόμου στο τέλος Ιουλίου 1980, σχέδιο που αποστέλλεται τον Οκτώβριο του ίδιου έτους στις Σχολές για τη διατύπωση γνώμης.

Τον ίδιο μήνα ξεσπά μια μεγάλη απεργία των φοιτητών του ΕΜΠ, που διαμαρτύρονται για την επιβολή των εξαμίνων και τα εξεταστικά προβλήματα που τους δημιουργούν. Η απεργία παρατείνεται, με αποτέλεσμα την απώλεια της φοίτησης του εξαμήνου. Η κυβέρνηση πιέζει τη Σύγκλητο του Πολυτεχνείου να προβεί σε συμβιβαστική λύση ώστε να μην χαθεί το εξάμηνο, η Σύγκλητος όμως ανθίσταται. Ο υπουργός Παιδείας επισκέπτεται και ενημερώνει τον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ γι' αυτό το θέμα ζητώντας συγχρόνως τη βοήθειά του. Μέσα σε αυτή τη συγκυρία εκπονείται το τελικό κείμενο του νομοσχεδίου από την κυβέρνηση, που το καταθέτει στη Βουλή, έχοντας τη βεβαιότητα ότι δεν προλαβαίνει να ψηφιστεί. Όντως, στις 2 Ιουλίου 1981, το νομοσχέδιο συζητείται στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή αλλά δεν οδεύει προς την Ολομέλεια. Η Βουλή τερματίζει το βίο της, κλείνει για τις βουλευτικές εκλογές.

Τα τρία κείμενα, της ομάδας εργασίας, της επιτροπής πρυτάνεων και του Υπουργείου διαφέρουν ελαφρά μεταξύ τους: από κείμενο σε κείμενο παρουσιάζουν μια διολίσθηση προς το συντηρητικότερο. Και τα τρία αναγνωρίζουν τις βαθμίδες των τακτικών, των εκτάκτων καθηγητών, στις οποίες προστίθεται τώρα και εκείνη των λεκτόρων, προοριζόμενη για τους επιμελητές. Οι βοηθοί παραμένουν. Διατάξεις που ενδεχομένως θα ευνοούσαν τον Ενιαίο Φορέα διαδοχικά αποδυναμώνονται. Η φοιτητική συμμετοχή ανέρχεται στο 20% στα δύο πρώτα σχέδια, στο 15% στο νομοσχέδιο του Υπουργείου. Εδώ θα έπρεπε να σημειωθεί ότι στις προτάσεις για την Ανώτατη Παιδεία του ΚΚΕ το ποσοστό της φοιτητικής συμμετοχής ανερχόταν σε 30% ενώ σε εκείνες του ΠΑΣΟΚ σε μεγαλύτερο ποσοστό, συνδυαζόμενο με μικρότερο ποσοστό καθηγητών (στους διδάσκοντες, που ήταν οι καθηγητές και οι επιμελητές – αυτοί οι τελευταίοι διπλάσιοι των καθηγητών –, προσετίθετο αριθμός φοιτητών ίσως προς τα 3/4 του συνόλου τους καθώς και ένα άλλο 1/4 για το «επιστημονικό προσωπικό», δηλαδή τελικά ποσοστά 16,5% καθηγητών και 37,5% φοιτητών). Το σημαντικό είναι ότι, παρά την αντίδραση πολλών καθηγητών και της πλειονότητας των Σχολών, στο νομοσχέδιο διατηρείται ο Τομέας ως βασική πανεπιστημιακή μονάδα.

Ο νόμος 1268 του 1982

Με την εκλογική επιτυχία του ΠΑΣΟΚ, ο Γ. Λιάνης, υφυπουργός Παιδείας, μαζί με τους συμβούλους του (τους Δ. Ρόκο, γενικό γραμματέα,



Δ. Κλάδη, Δ. Μαυράκη και Ι. Πανούση) καταρτίζει το Νόμο-Πλαίσιο, που θα ψηφισθεί και θα εφαρμοσθεί. Γι' αυτό το νόμο, σε άρθρο του στις 19 Απριλίου 1987, γράφει ο Φ. Κακριδής, μέλος του Πανεπιστημιακού Ομίλου: «Ο νόμος αυτός, γραμμένος βιαστικά μέσα στον πρώτο ενθουσιασμό και στην παραζάλη, δεν περιορίστηκε στις απαραίτητες αλλαγές και στους νεωτερισμούς που είχαν από καιρό ωριμάσει. Ορμητι-

«Η πανεπιστημιακή τάξη πέρασε από το μα από τη συντηρητική άπνοια στη ριζοσπαστική θύελλα»

κοί οι συντάκτες του προχώρησαν να καταργήσουν σεβαστούς θεσμούς και δοκιμασμένες διαδικασίες και στη θέση τους όρισαν άλλους, αμελέτητους, συχνά ανεπαρκείς και ανεδαφικούς, αν όχι άδικους. Έτσι, η πανεπιστημιακή τάξη πέρασε απότομα από τη συντηρητική άπνοια στη ριζοσπαστική θύελλα, καθώς μαζί με τα δεσμά χάθηκαν και πολλοί οδηγοί και ο έλεγχος της πορείας».

Η αλήθεια είναι ότι, σε προσχέδια του νόμου που κυκλοφόρησε, αντιτάχθηκε σε ορισμένα σημεία ο Όμιλος. Επιτροπή του, που συνάντησε τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, τα επισήμανε σε αυτόν: «Δεν μπορεί καθηγητής να εκλέγεται από 5 μόνο καθηγητές, ας γίνουν 9 ή 11» παρατήρησε ο Νεγρεπόντης. «Έχετε δίκιο», αντέτεινε ο Παπανδρέου, «αν εγώ τον έγραφα, θα τον έγραφα αλλιώς!»

Ο νόμος προβλέπει δύο ανώτερα συντονιστικά όργανα, την Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών (ΕΑΓΕ) και το Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας (ΕΣΑΠ). Η πρώτη απαρτίζεται μόνο από εξέχοντες καθηγητές, με θητεία 5 ετών μη ανανεώσιμη και των οποί-

Η ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.

ων ο τρόπος εκλογής έμεινε ακαθόριστος, προκειμένου να διευκρινιστεί με προεδρικό διάταγμα. Θα αποτελούσε συμβουλευτικό όργανο της κυβερνήσεως στα θέματα Ανωτάτης Παιδείας (ουδέποτε πραγματοποιήθηκε η σύσταση και λειτουργία του).

Αντιθέτως, το ΕΣΑΠ ήταν όργανο πολυμελές, αποτελούμενο από εκπροσώπους υπουργών, του προέδρου της ΕΑΓΕ, τους πρυτάνεις όλων των ΑΕΙ, εκπροσώπους της ΕΦΕΕ, των κομμάτων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των ομοσπονδιών, των επιστημονικών εταιρειών, των επιμελητηρίων, των δευτεροβαθμίων συνδικαλιστικών οργάνων, όργανο που θα αριθμούσε εκείνη την χρονική περίοδο έναν αριθμό μεταξύ 40 και 50 ατόμων. Το ΕΣΑΠ θα εισηγείτο στην κυβέρνηση την ίδρυση, την κατάργηση, τη συγχώνευση ΑΕΙ, την κατανομή των πιστώσεων, τις βασικές κατευθύνσεις της έρευνας, τις μετεγγραφές φοιτητών και τα θέματα διαρκούς εκπαίδευσης.

Τα ΑΕΙ θα αποτελούνταν από Σχολές, εκείνες από Τμήματα και αυτά από Τομείς. Η Έδρα καταργούνταν. Οι βαθμίδες του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, ΔΕΠ, θα ήσαν 4: του καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή (και οι δύο με μονιμότητα), του επίκουρου καθηγητή και του λέκτορα (οι τελευταίες χωρίς μονιμότητα). Οι τακτικοί καθηγητές, οι έκτακτοι μόνιμοι και οι έκτακτοι με τριετή θητεία θα καθίσταντο πρωτοβάθμιοι καθηγητές, οι έκτακτοι εντεταλμένοι καθηγητές χωρίς έδρα θα εγίνοντο αναπληρωτές καθηγητές, οι εντεταλμένοι υφηγητές θα καθίσταντο επίκουροι καθηγητές και όσοι επιμελητές ή βοηθοί ήσαν κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος θα

εγίνοντο λέκτορες (πρόκειται για την ένταξη των λεκτόρων, της οποίας αμφισβητήθηκε η συνταγματικότητα). Με μεταβατικές διατάξεις εδίδετο σε όσους βοηθούς και επιμελητές εστερούντο διδακτορικού μία τετραετία για να το αποκτήσουν, ώστε και εκείνοι να ενταχθούν στο ΔΕΠ. Σε αντίθετη περίπτωση, μετατάσσονταν σε άλλες μόνιμες θέσεις του δημοσίου ή σε άλλες κατηγορίες προσωπικού των ΑΕΙ, οι οποίες επίσης προβλέπονταν στο νόμο.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται από τις συνελεύσεις των συλλογικών οργάνων. Στο Τμήμα

Σύμφωνα με το νόμο 1268, τα ΑΕΙ αποτελούνταν από Σχολές, εκείνες από Τμήματα και αυτά από Τομείς

η συμμετοχή των φοιτητών ισούται με εκείνη του ΔΕΠ ενώ προστίθενται ακόμη οι μεταπτυχιακοί υπότροφοι (ΕΜΥ) ίσοι προς το 15% των μελών του ΔΕΠ. Έτσι, εν ανυπαρξία ΕΜΥ, η συμμετοχή των φοιτητών ανερχόταν σε ποσοστό ίσο με εκείνο του ΔΕΠ, του συνόλου των διδα-

σκόντων, όχι των καθηγητών που θα αποτελούσαν ένα μέρος του, ενώ σε περίπτωση λειτουργίας μεταπτυχιακών και παρουσίας ΕΜΥ, οι φοιτητές θα αποτελούσαν το 55,5% και οι καθηγητές 46,5% της συνελεύσεως. Τα πράγματα όμως στις πρυτανικές εκλογές ήσαν χειρότερα. Όχι μόνον και άλλες ομάδες αντιπροσωπεύονταν στο εκλεκτορικό σώμα (διοικητικοί, παρασκευαστές κ. ά.) αλλά οι φοιτητές είχαν αναπληρωματικούς, που ψήφισαν όταν τα τακτικά μέλη τους εκωλύοντο ενώ οι καθηγητές και λέκτορες που απουσίαζαν, ως ασθενείς ή με εκπαιδευτικές άδειες ή για άλλους λόγους, εστερούντο αναπληρωματικών. Έτσι, η εκλογή, σε μεγάλο βαθμό, εξηρτάτο από τους φοιτητές, που ορίζονταν από τις κομματικές τους παρατάξεις με ποσοστώςεις αντίστοιχες των ψήφων των κομματικών παρατάξεων στις φοιτητικές εκλογές και ανεξάρτητα από το συνολικό αριθμό των φοιτητών που ψήφισαν στις φοιτητικές αυτές εκλογές. Στη συνέλευση του Τομέα, η συμμετοχή των φοιτητών ανερχόταν σε δύο προπτυχιακούς και ένα μεταπτυχιακό, ανεξαρτίτως του αριθμού των μελών του ΔΕΠ του Τομέα.

Με το νόμο 1268 επιβαλλόταν επιτέλους η νέα δομή, του Τομέα, αλλά με τέτοιο τρόπο, που δεν θα την αναγνώριζαν εκείνοι που πριν από 15 χρόνια είχαν πρωτοστατήσει για τη θέσπισή της. Η θέσπιση αυτή άργησε, εν τω μεταξύ οι καθηγητές, θέλοντας να διατηρήσουν την παντοδυναμία τους, δημιούργησαν ένα διογκωμένο βοηθητικό προσωπικό ετερογενούς επιστημονικής ποιότητας, του οποίου η τύχη

Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

των φοιτητών στα όργανα διοίκησης των ΑΕΙ προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στους χώρους των καθηγητών. Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.



καθορίστηκε με την ουσιαστική ενσωμάτωσή του στην ομάδα των διδασκόντων. Συγχρόνως, τα πρωτοφανή ποσοστά συμμετοχής των φοιτητών έδωσαν ένα διαφορετικό χαρακτήρα στη μεταβολή της δομής των ΑΕΙ.

«Τα μετά την Άλωση» – Οι αντιδράσεις των καθηγητών

Ο δάνειος τίτλος, από το ιστορικό έργο του Αθανάσιου Κομνηνού-Υψηλάντη, χαρακτηρίζει τα γεγονότα της δεκαετίας που ακολούθησε τη δημοσίευση του Νόμου-Πλαισίου. Η δημοσίευσή του ξεσήκωσε από μεριάς μεγάλης μερίδος καθηγητών σφοδρές αντιδράσεις. Υπήρξε η πρόθεση με νόμιμες μεθόδους, δικαστικές, να αποτραπεί η εφαρμογή του, διότι αντέβαινε και προς τις αξιολογικές τους αντιλήψεις και με την ισχυρότατη φοιτητική συμμετοχή καθιέρωνε καθεστώς απαράδεκτο για μια ομαλή παιδευτική λειτουργία. Παρέδιδε πλήρως τα ΑΕΙ στους φοιτητές, δηλαδή σε άτομα άπειρα και στερούμενα κριτηρίων για να αποφασίσουν θέματα έρευνας και εκπαίδευσης. Ένας από τους καθηγητές υπέρμαχους του Τμήματος παρατηρεί ότι «από το “Πανεπιστήμιο των καθηγητών” πέρασε στο “Πανεπιστήμιο των φοιτητών και των βοηθών”, δικτατορία της μετριότητας αντί αξίας, στην εξάρτηση των διδασκόντων από τους διδασκόμενους».

Οι ίδιοι οι φοιτητές έρχονται να επιβεβαιώσουν τους φόβους αυτούς. Συνεδριάσεις για την εκλογή καθηγητών διαλύονται από τους φοιτητές, όταν οι υποψήφιοι δεν είναι της αρεσκείας τους. Συγχρόνως, οι φοιτητές δημιουργούν και άλλα έκτροπα. Ο νόμος όμως εφαρμόζεται σε 60 από τα συνολικά 68 Τμήματα.

Οι Ενώσεις των Καθηγητών, που δημιουργήθηκαν (κατά ίδρυμα και σε πανελλήνια ομοσπονδία, την ΠΟΚΑΕΙ, Πανελλήνια Οργάνωση Καθηγητών ΑΕΙ) καθώς και μεμονωμένοι καθηγητές προσφεύγουν, το χειμώνα του 1983, στο Συμβούλιο της Επικρατείας ζητώντας την ακύρωση διαδικασιών ως αντισυνταγματικών. Μεταξύ των συννηγών τους είναι και ο Φαίδων Βεγλερής, καθηγητής της Νομικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, που απολύθηκε από τη χούντα για πολιτικούς λόγους, δηλαδή φυσιολογική αγέννηση δημοκρατικών φρονημάτων. Τον Οκτώβριο του 1983, η κυβέρνηση Α. Παπανδρέου με την κατάθεση τροπολογιών προσπαθεί να μεταβάλει τις διατάξεις του νόμου ορίζοντας στα Πανεπιστήμια διοικητικά συμβούλια, στα οποία θα λαμβάνονται οι αποφάσεις και στα οποία θα συμμετέχουν οι καθηγητές ενώ οι Συνελεύσεις των Τμημάτων με την ισχυρή φοιτητική συμμετοχή θα καθίσταντο διακοσμητικές. Με την κατακραυγή από



μέρους των φοιτητών που ακολουθεί, αποσύρονται οι τροπολογίες αλλά παραιτείται ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας Δ. Ρόκος, έκτακτος καθηγητής στην Πολυτεχνική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τον Ρόκο αντικαθιστά ο καθηγητής της Νομικής Κ. Μπένης.

Οι φοιτητές απεργούν και καταλαμβάνουν επί τριήμερο Σχολή στη Θεσσαλονίκη ενώ στο ΕΜΠ ματαιώνεται συνεδρίαση της Συγκλήτου. Η πολιτικοποίηση των φοιτητών έχει και έναν έντονο συνδικαλιστικό χαρακτήρα, οι περισσότεροι παύουν να παρακολουθούν τις παραδόσεις μαθημάτων.

Το Φεβρουάριο του 1984, το Γ' Τμήμα του Συμβουλίου Επικρατείας θεωρεί το νόμο αντισυνταγματικό σε ορισμένα σημεία του και παραπέμπει το θέμα στην ολομέλεια. Τα φοιτητικά έκτροπα εξακολουθούν, με κάψιμο γραφείου καθηγητή στο ΑΠΘ. Σαράντα πρώην πρυτάνεις πέζουν για να θεωρηθεί αντισυνταγματικός ο νόμος, καθώς επίσης και 187 καθηγητές. Οι Ενώσεις των Καθηγητών διοργανώνουν συνέδρια (το πρώτο το Μάιο 1982, το τρίτο τον Απρίλιο του 1984) ενώ στις 15 Απριλίου τερματίζεται η συζήτηση στην ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Φαίνεται ότι η κυβέρνηση, διαβλέποντας μian αρνητική απόφαση, μεθοδεύει προσφυγή στον Άρειο Πάγο. Όντως, βοηθοί στους οποίους επέβαλε πρόσθετη εργασία πρόεδρος Τμήματος προσφεύγουν, το Μάιο 1984, αμφισβητώντας την εκλογή του. Μια προσφυγή που εμφανίζεται ως εργασιακή διαφορά. Στις 26 Ιουνίου 1984, ο Άρειος Πάγος αποφαινεται ότι καλώς έχει η εκλογή του προέδρου του εν λόγω Τμήματος, άρα ο Νόμος-Πλαίσιο είναι συνταγματικός. Το Συμβούλιο της Επικρατείας, αργοπορημένο ως προς τον Άρειο Πάγο, εκδίδει τη δική του απόφαση στις 29 Ιουνίου 1984. Αποφεύγει να αποφανθεί σε ζητήματα που ή-

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ.

Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.



**Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ
ΣΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.**

Φωτογραφικό αρχείο
ΔΟΛ.

δη έθιξε ο Άρειος Πάγος και, κρίνοντας άλλα θέματα της προσφυγής, θεωρεί το νόμο αντι-συνταγματικό ως προς τους λέκτορες, που δεν πρέπει να εξισώνονται με τους καθηγητές άνευ εκλογής και αυτομάτως, όπως προέβλεπε η ένταξή τους, ενώ συγχρόνως περιορίζει τη φοιτητική συμμετοχή σε όσα θέματα οι φοιτητές μπορούν να κρίνουν. Επίσης, θεωρεί μη νόμιμη τη συμμετοχή διοικητικών υπαλλήλων στις συνελεύσεις και στα εκλεκτορικά σώματα εκλογής πρυτάνεων. Μετά την ακύρωση των εκλογών των πρυτάνεων (Δ. Φατούρου στο ΑΠΘ, Σταύρου Σαββίδη στη Θράκη, Γ. Βουδούρη στο ΕΜΠ, Μ. Σταθόπουλου στην Αθήνα) επανεκλέγονται οι ίδιοι ως προσωρινοί από τις Συγκλήτους των, πράξη που και εκείνη θεωρήθηκε παράνομη από τις Ενώσεις των Καθηγητών. Την απόφαση του ΣτΕ ακολουθούν δηλώσεις του υπουργού Παιδείας Α. Κακλαμάνη και του αρχηγού της Ν. Δημοκρατίας Κ. Μητσοτάκη ενώ το ΕΣΑΠ βρίσκει το νόμο συνταγματικό! Η Ν.Δ. θεωρεί παράνομη τη σύνθεση του ΕΣΑΠ και αποχωρεί από αυτό.

Στη Θεσσαλονίκη γίνονται επεισόδια, φοιτητές αρπάζουν από τα χέρια τεσσάρων λεκτόρων κόλλες των εξετάσεων, που, ως εκ τούτου, ακυρώνονται.

Στις 7 Ιουλίου 1984, ο υπουργός Δικαιοσύνης Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης προσφεύγει στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο για να λυθεί η αντίφαση μεταξύ των αποφάσεων του Αρείου Πάγου και του Συμβουλίου της Επικρατείας. Εισηγητής στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο ορίζεται ο καθηγητής Γ. Σχινάς. Την εξαίρεσή του ζητεί η Ν. Δ. Ο ίδιος ζητεί την αυτοεξαίρεσή του, τελικά όμως παραμένει.

Ο Νόμος-Πλαίσιο προβλέπει τη δυνατότητα αποχωρήσεως καθηγητών από την ενεργό υπηρεσία τη αιτήσει των και τους προσφέ-

ρει πλασματικά χρόνια υπηρεσίας για τη συνταξιοδότησή τους. Η προσφορά έγινε με την ελπίδα της απαλλαγής αντιφρονούντων. Όμως, τα πράγματα δεν εξελίσσονται έτσι ακριβώς. Πολλοί αξιόλογοι καθηγητές επωφελούνται για να επιτύχουν μια πρόωγη συνταξιοδότηση. Σε σύνολο 934 καθηγητών όλων των ΑΕΙ αποχωρούν περίπου 90 κατ' αυτό τον τρόπο. Το ΠΑΣΟΚ ισχυρίζεται ότι με ανάλογη διάταξη του νόμου 815 αποχώρησαν 800 πανεπιστημιακά στελέχη, βοηθοί και επιμελητές.

Ζητείται η εξαίρεση του προέδρου του Αρείου Πάγου Γ. Κώνστα από τη σύνθεση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου. Ο Δικηγορικός Σύλλογος αποφαινεται ότι ο Κώνστας πρέπει να απόσχει. Ο Σχινάς πα-

**Τα πολιτικά
κόμματα
αποκτούν,
λίγο πολύ,
μονίμους
εκπροσώπους
μέσα στα
Πανεπιστήμια**

ρουσιάζει την εισήγησή του το Νοέμβριο του 1984 αλλά η εκδίκαση αναβάλλεται για το Γενάρη του 1985. Η αναβολή οφείλεται τόσο σε επεισόδια (διώκεται ποινικά δικηγόρος για τη συμπεριφορά του), όσο και σε ασθένεια μέλους του Ειδικού Δικαστηρίου.

Όλα αυτά δείχνουν την ένταση που επικρατεί και τις σπασμωδικές κινήσεις και των δύο πλευρών ενώ η δικαστική αρχή αναβάλλει διαρκώς τη λήψη των αποφάσεων.

Τελικά, στις 16 Ιανουαρίου 1985, συνεδριάζει το δικαστικό σώμα. Επί τρίωρο παρουσιάζονται αλληπάλληλες και συνεχείς ενστάσεις εξαιρέσεως. Τελικά, επιτυγχάνεται μια σύνθεση με την εξαίρεση των τριών πρώτων που ζήτησαν την αυτοεξαίρεσή τους και αναβάλλεται η συνεδρία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου για το τέλος Μαρτίου. Τελικά, στις 3

Μαΐου 1985, εκδίδεται η απόφασή του, με την οποία, χωρίς αναδρομική ισχύ, κηρύσσεται αντισυνταγματική η διάταξη που προβλέπει την ισότιμη συμμετοχή των λεκτόρων με τους καθηγητές των τριών βαθμίδων.

Η κυβέρνηση με τροπολογίες επικυρώνει σε νέο νόμο τις εκλογές των πρυτάνεων ενώ με άλλες τροπολογίες, σε άσχετο νομοσχέδιο, ρυθμίζει την επανένταξη των λεκτόρων στη βαθμίδα τους, ένταξη που είχε ακυρωθεί. Επίσης, «ρυθμίζονται» οι αντισυνταγματικότητες που έχουν δικαστικά επιβεβαιωθεί. Έτσι σταματά και η απεργία του ΕΔΠ με αίτημα την επανένταξη των λεκτόρων. Σε δευτεροβάθμιες κρίσεις λεκτόρων, που δεν είχαν προταθεί, σε σύνολο 706 κρινομένων εγκρίνεται η ένταξη 656, δηλαδή του 93%. Στη Φιλοσοφική Αθηνών, η επανάκριση γίνεται υπό συνθήκες περιπετειώδεις. Οι φοιτητές παρακολουθούν, ως μη ώφειλαν, την συνεδρία, που δεν μπορεί έτσι να πραγματοποιηθεί. Όταν οι καθηγητές συνεδριάζουν σε άλλο χώρο χωρίς τους φοιτητές, εκείνοι τους ανακαλύπτουν, σπάζουν την πόρτα και εισέρχονται. Αλλά και η επανάκριση δεν έγινε αβρόχοις ποσί. Αρχικά, οι καθηγητές δεν την ενέκριναν, ένας από αυτούς, ο Λ. Ρεσβάνης, παραπέμφθηκε στο Πειθαρχικό, διότι διέλυσε συνεδρίαση (αρνήθηκε να εξέλθει, όταν ζητήθηκε η εξαίρεσή του, ισχυριζόμενος ότι και άλλος συνάδελφος, του οποίου επίσης ζητήθηκε η εξαίρεση, δεν είχε αποχωρήσει). Αν δίδονται όλες αυτές οι λεπτομέρειες είναι για ναδειχθεί ότι και ο νόμος ήταν πρόχειρα συντεταγμένος και η αντίδραση των καθηγητών ισχυρή και εμπόδιζε την εφαρμογή του. Άλλωστε, νέες προσφυγές κατατέθηκαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την επανένταξη των λεκτόρων, τους οποίους ο αρχικός νόμος από βοηθούς ενέτασσε στους λέκτορες χωρίς να προηγηθεί κρίση αλλά βάσει των τυπικών τους προσόντων.

Το Γενάρη του 1986, διενεργούνται πάλι οι πρυτανικές εκλογές και εκλέγονται οι ίδιοι πρυτάνεις, οι οποίοι ήταν σε μεγάλο βαθμό αρεστοί και στην κυβέρνηση.

«Τα μετά την Άλωση» – Φοιτητικό κίνημα- κομματισμός- συντεχνιακά φαινόμενα

Μετά τη δημοσίευση του Νόμου-Πλαίσιου διαρκείς φοιτητικές εκδηλώσεις διοργανούνται από την πολιτικοποίηση προς μια μικροκομματικοποίηση, τάση που ήδη προϋπήρχε αλλά που εμφανίστηκε εντονότερα. Τα πολιτικά κόμματα αποκτούν λίγο πολύ μόνιμους εκπροσώπους μέσα στα πανεπιστήμια, οι οποίοι δρουν ακολουθώντας αποκλειστικά κομματικά κριτήρια. Συγχρόνως, παρατηρείται μια δεύτερη

τάση εντονότερη, που υποκαθιστά την κομματικοποίηση, η συντεχνιακή τάση. Η τακτική, δηλαδή, της διεκδίκησης φοιτητικών αιτημάτων ειδικά αντι-αξιοκρατικών, όπως εξεταστικών διευκολύνσεων (ανάγνωθι: χαλαρότερων κριτηρίων). Οι φοιτητές έχουν συνειδητοποιήσει ότι αποτελούν δύναμη, στην οποία κανείς δεν σκοπεύει να αντιπαρατεθεί, κόμματα, καθηγητές πλιν εξαιρέσεων, υπουργοί. Κατά το δοκούν, εκβιάζουν καθηγητές, οι οποίοι δεν συναινούν στα αιτήματά τους, καταγγέλλοντας τους ως «φασίστες» ενώ πολλοί καθηγητές, οι οποίοι δεν ήταν άψογοι στη συμπεριφορά τους κατά τη δικτατορία, διέφυγαν την καταγγελία υποκύπτοντας πρόθυμα στα φοιτητικά κελεύσματα, εξεταστικά αιτήματα και άλλα. Το άσυλο διευκολύνει την κατάσταση, ώστε ο ακαδημαϊκός χώρος να αποτελεί πεδίο, όπου οι κομματικοί φοιτητικοί σύλλογοι και οι ομάδες των αναρχικών έχουν την απόλυτη κυριαρχία. Καταλήψεις κτιρίων ή μεμονωμένων εργαστηρίων και γραφείων, καταστροφές υλικού, παρεμπόδιση συνελεύσεων ΔΕΠ και παρεμπόδιση εκλογών καθηγητών, όταν οι υποψήφιοι δεν είναι της αρεσκείας τους, αποτέλεσαν συνήθειες πρακτικές. Ακόμη και όταν στις εξετάσεις ακυρώθηκε η βαθμολογία ορισμένων φοιτητών, επειδή πιάστηκαν να αντιγράφουν, διαμαρτυρήθηκαν και με απεργία απαίτησαν «το δικαίωμα της αντιγραφής». Η ρύπανση των πανεπιστημιακών χώρων υπερέβη κάθε προηγούμενο όριο. Η αλήθεια είναι όμως ότι, με την εξαίρεση ενός ή δύο, πάντως ελαχίστων επεισοδίων, δεν υπήρξαν κρούσματα σωματικής βιαιοπραγίας κατά καθηγητών. Πολλές φορές (όχι πάντα) οι υπαίτιοι βιαιοπραγιών ήταν μικρές ομάδες αναρχικών, τις οποίες προσπάθησαν με επιτυχία να τιθασεύσουν οι πιο έμπειρες και καλύτερα οργανωμένες κομματικές νεολαίες, κυρίως των κομμουνιστικών κομμάτων. Διαμαρτυρίες για τα συμβαίνοντα δεν εκφράζουν μόνο πια οι αντιφρονούντες «συντηρητικοί» καθηγητές αλλά και εκείνοι που στηρίζουν το Νόμο-Πλαίσιο και τα μέλη του Πανεπιστημιακού

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ.

Στη φωτογραφία, η είσοδος της Πρυτανείας του ΑΠΘ σε περίοδο κατάληψης, το Νοέμβριο του 2003.

Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.



Ομίλου. «Η συντεχνιακή αντίληψη του ΕΔΠ (βοηθών και επιμελητών), που τόσο σπνλίτευσε ο μακαρίτης Σ. Καραγιώργας (είχε πεθάνει τον Αύγουστο του 1985) και ο πολιτικός μικροκομματισμός δημιούργησαν αντιακαδημαϊκή ατμόσφαιρα αναξιοκρατικών διεκδικήσεων, τις οποίες πολλές φορές ανέχθηκε (από αδράνεια, από φόβο, από αδιαφορία ή και από συμφέρον) το σύνολο σχεδόν της ακαδημαϊκής κοινότητας», γράφει ένα μέλος του Πανεπιστημιακού Ομίλου και μέλος της πρώτης επιτροπής σύνταξης του Νόμου-Πλαισίου. Ο Στέλιος Νεγρεπόντης, άλλο επιφανές μέλος του Ομίλου και εκλεγμένος αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, υπολογίζει ότι με τις κινητοποιήσεις, τις συνελεύσεις κ.λπ. χάνεται το 1/3 των ωρών διδασκαλίας. Ο Γρ. Σηφάκης σε σειρά άρθρων του, προβαίνει στη διάγνωση ότι ο κομματισμός και η συντεχνιακή αντίληψη αποτελούν τις αιτίες της κρίσης στα ΑΕΙ. Ακόμη και ο συντάκτης του Νόμου-Πλαισίου, ο Γ. Λιάνης, προβαίνει σε αυτοκριτική. Σε άρθρο του της 1 Οκτωβρίου 1989, γράφει ότι ο Νόμος-Πλαίσιο απέτυχε, επειδή δεν συγκρούστηκε με τη συντεχνιακή αντίληψη (αδυναμίες που ενσωματώθηκαν στο κείμενο του νόμου με μορφή δημοκρατικών υπερβολών), ότι γρήγορα η κυβέρνηση άφησε το δρόμο της αξιοκρατικής εξέλιξης του διδακτικού προσωπικού και υπέκυψε στον πειρασμό καταστρατήγησής του με παρεμβάσεις για παράτυπη προαγωγή δικών της στελεχών ενώ με το μεταγενέστερο νόμο 1404/1983 αναιρέθηκε το Τμήμα και όλες σχεδόν οι αρμοδιότητές του περιήλθαν στην ισχυρά διαβρωμένη από τον κομματισμό Πρυτανεία. Όντως, η εκλογή στο πρυτανικό αξίωμα, με την ισχυρή φοιτητική συμμετοχή, εξηρτάτο από την υποστήριξη ενός ή δύο κομμάτων, τότε συνήθως του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Επισημαίνει, επίσης, ότι συνάντησε αντίδραση ο θεσμός του μεταπτυχιακού καθηγητή (που θα ξεχώριζε, θα ήταν ανώτερος του προπτυχιακού) και από το ΕΔΠ και από το ΚΚΕ, γι' αυτό και ο θεσμός αυτός, που κατά τους εισηγητές του θα βοηθούσε την αξιοκρατική διαφοροποίηση των καθηγητών, καταργήθηκε το 1985. Επίσης, ο Λιάνης ισχυρίστηκε ότι κατόπιν πιέσεων δεν έγινε τελικά η Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών, η οποία θα διαδραμάτιζε συντονιστικό ρόλο. Με τις συμβιβαστικές διαδικασίες δεν έμεινε ούτε ένας επιμελητής, ο οποίος να μην προαχθεί σε καθηγητή. Τα κόμματα της Αριστεράς κατηύθυναν το φοιτητή όχι στην υπεράσπιση του Νόμου-Πλαισίου αλλά στη διεκδίκηση προνομίων για τους αμελείς φοιτητές. Αποτέλεσμα τούτου ήταν το πρωτοφανές σύνθημα «Κάτω η εντατικοποίηση των σπουδών». Έτσι τελειώνει το άρθρο του ο Λιάνης.



ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΣΥΛΟΥ

των πανεπιστημιακών χώρων θεωρείται από την αστυνομία, αλλά και μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, ότι ευνοεί την μετατροπή των πανεπιστημίων σε καταφύγιο και εφελτήριο επιδρομών για αντιεξουσιαστικές ομάδες.

Στη φωτογραφία, δυνάμεις των ΜΑΤ έξω από τον περίβολο του ΑΠΘ, στη διάρκεια επεισοδίων μετά την πορεία της επετείου της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, το 2003. Φωτογραφικό αρχείο ΔΟΛ.

Κατά τη δεκαετία του 1980, μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ, μειώνονται σταδιακά στις φοιτητικές εκλογές οι ψήφοι της παρατάξεως που πρόσκειται στο κυβερνών κόμμα και αυξάνονται εκείνες της συντηρητικής αντιπολίτευσης ενώ παραμένουν σχετικά σταθεροί οι ψήφοι των κομμουνιστικών παρατάξεων. Παρατηρείται δηλαδή μια συντηρητικοποίηση του φοιτητικού πληθυσμού. Οι ακραίες φοιτητικές εκδηλώσεις, που προαναφέραμε, αρχίζουν να εξαλείφονται στη δεκαετία του 1990 με την αλλαγή της σύνθεσης του φοιτητικού πληθυσμού: οι νεότερες γενιές είναι λιγότερο κομματικοποιημένες, έχουν άλλες προτεραιότητες, τα πτυχία δεν αποτελούν πια είσοδο στην αγορά εργασίας με την ανεργία που αυξάνεται, τα μεταπτυχιακά αρχίζουν να αποτελούν ένα νέο αναγκαίο εφόδιο. Κυρίως, όμως, πραγματοποιείται η μεγάλη ιδεολογική αλλαγή με την πτώση των καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης. Η πτώση αυτή οδηγεί ένα μέρος του αριστερού φοιτητικού πληθυσμού στην απογοήτευση και στην αδιαφορία για την πολιτική, τελικά στην πολιτική ουδετερότητα.

Η κοινωνική πίεση για πανεπιστημιακές σπουδές

Έχει ήδη υπογραμμισθεί ότι η κοινωνική άνοδος που επιτυγχάνεται με την άσκηση μη χειρωνακτικού επαγγέλματος, προϋπέθετε πανεπιστημιακές σπουδές. Είναι λοιπόν αναμενόμενο η κοινωνική πίεση για την πρόσβαση στα ΑΕΙ να υπήρξε αναντίστοιχα μεγαλύτερη σε σύγκριση με τους αριθμούς των εισακτέων φοιτητών στα ΑΕΙ. Κατά κανόνα οι κυβερνήσεις, για λόγους ψηφοθηρικούς, όριζαν αριθμούς εισακτέων κατά πολύ μεγαλύτερους από τις δυνατότητες εκπαίδευσης στα ΑΕΙ και τούτο παρά τις διαμαρτυρίες των αρχών τους και του συνόλου των καθηγητών. Ο Πίνακας 1 που ακολουθεί δίνει τους αριθμούς των υποψηφίων για τα ΑΕΙ και των εισακτέων.